

Samenvatting in het Nederlands

In de negentiende eeuw ontvluchtten tienduizenden tot slaaf gemaakte mensen uit de slavernij in de Zuidelijke Verenigde Staten. Tot nu toe hebben historici zich voornamelijk gericht op vluchtelingen die in hun zoektocht naar vrijheid de slavenstaten verlieten. Bij uitstek de meeste vluchtelingen bleven echter in het zuiden. *Cities of Refuge: Slave Flight and Illegal Freedom in the American Urban South, 1800-1860* stelt als eerste studie de interne vlucht naar steden in de zuidelijke staten centraal. Interne vluchtelingen probeerden op te gaan in de (vrije) Afro-Amerikaanse gemeenschap. Doordat deze bevolkingsgroep sinds het revolutietijdperk vooral in de steden sterk toenam, bood zij vluchtelingen genoeg beschutting om *permanent* binnen een slavenstaat te kunnen leven. **Het proefschrift onderzoekt hoe en waarom deze ruimte voor vrijheid ontstond en hoe vluchtelingen zich in deze omgeving een weg baanden.**

De vrijheid die deze mensen vonden was illegaal omdat het tegen de wetten van de zuidelijke staten inging. Deze focus op illegaliteit levert een fundamentele bijdrage aan de historiografie rondom ontsnapte slaven (*runaway slaves*) die tot nog toe sterk gericht is op legale vormen van vrijheid. Mensen die over internationale grenzen of naar de noordelijke staten vluchtten—en op zogenaamde “free soil” legale vrijheid vonden—genereerden doorgaans veel politieke aandacht, en creëerden zodoende boekenkasten aan bronnenmateriaal waaruit historici hebben kunnen putten. Mensen die de illegaliteit in vluchtten poogden daarentegen koste wat het kost onder de radar van de autoriteiten te blijven; hun succes vertaalde zich in hun relatieve afwezigheid in de archieven.

Een divers scala aan “expliciete” en “impliciete” bronnen geven desalniettemin inzicht in de stedelijke dynamiek van illegale vrijheid tussen 1800 en 1860, het zogenoemde antebellum. Slavenhouders plaatsten advertenties over weggevluchte slaven in kranten, schreven over hen in boeken over plantage-management, en bespraken hun verloren “bezit” in persoonlijke correspondentie, petitieën en processtukken. Een grote hoeveelheid bewijs komt ook van mensen die slaaf noch slavenhouder waren, zoals politie- en gevangenisregisters. Getuigenverklaringen, autobiografieën en interviews geven daarbij een stem aan tot slaaf gemaakte mensen. “Impliciete” bronnen omvatten krantenartikelen, uitvaardiging van wetten, politieke redes, reisverslagen, volkstellingen, kerkregisters, gemeentelijke rapporten en stedelijke naam- en beroepsregisters—documenten waarin vluchtelingen zijdelings terug te vinden zijn. Door deze verschillende bronnen te raadplegen en te combineren probeert deze studie tegengewicht te bieden aan de stilte rondom gevluchte slaven in de archieven en in de historiografie.

Aan de hand van vier stedelijke casussen analyseert dit proefschrift de politieke, culturele, sociale en economische processen die illegale vrijheid mogelijk maakten. Bouwend op materiaal uit Baltimore (Maryland), Richmond (Virginia), Charleston (South Carolina) en New Orleans (Louisiana) wordt er in het bijzonder aandacht besteed aan de grootte van de stedelijke vrije zwarte populatie, de mate van verstedelijking, en arbeidskansen. *Cities of Refuge* onderzoekt zodoende als een van de eerste studies de ervaring van slaven *na* hun vlucht, en analyseert de factoren die het voor slaven mogelijk maakten te integreren in stedelijke gemeenschappen. Om het succes van stedelijke vluchtelingen te begrijpen is het bestuderen van de vrije zwarte gemeenschap dan ook cruciaal.

De focus op de ervaring van vluchtelingen en de dynamiek van de vrije zwarte gemeenschap als “host community” vormen de leidraad in de hoofdstukken. **Hoofdstuk 1** “The Changing Landscape of Freedom” identificeert en analyseert vier factoren die ontsnapping uit de slavernij bevorderden in de beschreven periode: (1) afnemende mogelijkheden om op legale wijze vrij te worden; (2) uitbreiding van de slavernij; (3) de intensivering van de binnenlandse slavenhandel; (4) en de snelle groei van de vrije zwarte gemeenschap. Uit de analyse van deze laatste factor blijkt dat Afro-Amerikanen onder steeds strengere wettelijke restricties gebukt gingen en steeds vaker ook een illegale status hadden. Het concept van illegaliteit is dus cruciaal om de omstandigheden van grote delen van de vrije zwarte bevolking te begrijpen—en daarmee van de vluchtelingen die in deze groep opgingen. Hoofdstuk 1 herziet daarmee de conventionele benadering van de vrije zwarte gemeenschap als een juridisch homogene massa. Welke effecten de legale diversiteit van deze groep had op de integratie van vluchtelingen wordt in de rest van het proefschrift verder onderzocht.

Terwijl de slavernij zich uitbreidde, werd het voor een kleine groep slaven steeds makkelijker om een vluchtpoging te ondernemen. En hoewel vluchten extreem risicovol bleef, ontstonden er meer mogelijkheden om in het zuiden in vrijheid te leven. **Hoofdstuk 2** “A Mobile Elite: Profiling Southern Refugees” introduceert het concept van een “mobiele slavenelite” en schetst een profiel van stedelijke vluchtelingen. Wie waren zij en hoe konden ze ontsnappen? Om deze vragen te beantwoorden wordt er gekeken naar mobiliteit, gender, leeftijd en beroepsvaardigheden als doorslaggevende factoren. Zo onderzoekt het hoofdstuk onder andere hoe het “huurslavensysteem” (*slave-hiring system*) ontsnapping faciliteerde, wat voor ondersteuning en obstakels vluchtelingen konden verwachten, en hoe vluchtelingen zich als vrije personen probeerden uit te geven. Dit hoofdstuk laat ook zien dat de keuze om in de slavenstaten te blijven vaak werd gevoed door familiebanden, ondersteuningsnetwerken en een gevoel van verbondenheid met de regio van herkomst. Een andere bevinding is dat vrouwen—

hoewel nog steeds in de minderheid—een veel groter aandeel hadden in deze interne dan in grensoverschrijdende vluchtelingenstromen.

De volgende twee hoofdstukken beschrijven hoe vluchtelingen in de steden integreerden en hoe het mogelijk was om permanent in vrijheid te leven. **Hoofdstuk 3** “Finding Refuge” bespreekt de sociale en ruimtelijke integratie. Zoals besproken in Hoofdstuk 1 gingen vluchtelingen op in de stedelijke zwarte gemeenschappen, waaronder zich veel ongedocumenteerden bevonden. Toegespitst op deze ontvangende gemeenschappen analyseert dit hoofdstuk het samenspel van ruimtelijke segregatie, maatschappelijke uitsluiting en de criminalisering van Afro-Amerikanen in een tijd van snelle verstedelijking. Het laat zien dat deze verschillende elementen vrijheid zowel mogelijk maakten als beperkten. Sterkere segregatie leidde ertoe dat duizenden illegale stedelingen zich binnen hun eigen kringen konden begeven. Tegelijkertijd was er een toename aan wettelijke restricties en werd er meer toezicht gehouden. De ironie wil echter dat meer controle van boven gepaard ging met minder sociale controle, aangezien witte mensen zich steeds meer volledig van zwarte mensen probeerden af te schermen. Dit laat zien dat niet alleen zwarte Amerikanen ruimte voor vrijheid creëerden, maar dat ook witte Amerikanen hier onopzettelijk aan bijdroegen. De beperkingen waarmee de vrije zwarte gemeenschap dagelijks werd geconfronteerd vormden desalniettemin een ernstige weerslag op de vrijheid die gevluchte slaven zochten. Toevluchtssteden kregen daarmee een wrange bijmaak; de vrijheid die ze schonken bleef uitermate beperkt.

Hoofdstuk 4 “From Slavery to Poverty” onderzoekt de kansen en obstakels voor vluchtelingen met betrekking tot hun integratie in de stedelijke arbeidsmarkt. Mannen en vrouwen werden deel van de arbeidersklasse in zuidelijke steden door zich ófwel voor te doen als vrije zwarte mensen, ófwel als slaven die door hun eigenaars erop uit waren gezonden om zelfstandig arbeid aan te bieden (*self-hired slaves*). In het beste geval hadden ze de kans om van hun vaardigheden en ambacht—die zij tijdens de slavernij hadden geleerd—te profiteren. De arbeidsmarkt van het antebellum was echter opgedeeld op basis van ras en legale status; vluchtelingen gingen zodoende gebukt onder twee soorten restricties. Nieuwkomers moesten dit soort scheidslijnen herkennen om hun weg te vinden in de arbeidsmarkt. Vooral mannelijke vluchtelingen, die als slaven relatief vaak geschoold werk hadden gedaan, waren doorgaans gedwongen om beneden hun vaardigheden te werken. Bovendien waren ze om niet op te vallen meestal afhankelijk van directe betaling.

De genoemde scheidslijnen op de arbeidsmarkt waren dynamisch en ontwikkelden zich door de tijd heen, grosso modo ten nadele van mensen met een Afrikaanse achtergrond. In dit licht bezien thematiseert dit hoofdstuk ook het effect van vluchtelingen op de gemeenschap die

hen herbergde. Door significante aantallen illegale—en daarmee machteloze—mensen op te nemen verloren vrije zwarten gaandeweg steeds meer van hun toch al beperkte bewegingsvrijheid. Zowel economische als sociale factoren zorgden er dus voor dat zwarte mensen steeds verder naar de bodem van het economische systeem werden gedrukt. Daarbij moet opgemerkt worden dat kapitalistische ontwikkelingen van flexibiliteit en lage lonen relatief gunstige omstandigheden voor ongedocumenteerden creëerden.

Voortbouwend op deze inzichten verschuift **Hoofdstuk 5** “Illegal but Tolerated” het perspectief van de vluchtelingen zelf naar de verschillende belangengroepen die zich tot hen verhielden. Vluchtelingen hadden een bij uitstek paradoxale positie in de politieke economie van de vier steden; hoewel ze op weinig sympathie konden rekenen van de witte bevolking werd hun aanwezigheid uit economische overwegingen vaak door de vingers gezien. Economische ontwikkelingen, democratisering en buitenlandse immigratie zorgden voor een verschuiving in de stedelijke machtsverhoudingen en genereerden nieuwe ideeën rondom de waarde van zwarte arbeiders. Slavenhouders waren traditioneel gezien verantwoordelijk voor de wetgeving omtrent raciale controle in de steden. Na verloop van tijd gingen echter ook bankiers, groothandelaars en industriëlen belangrijke lokale politieke ambten vullen. Hoe machtiger deze kapitalistische hogere middenklasse in een stad werd, des te meer ruimte ontstond er voor vluchtelingen als makkelijk uit te buiten illegale loonarbeiders. Dit was echter geen lineaire ontwikkeling. Tegen het eind van het antebellum verkregen de arbeidersklasse en de lagere middenklasse een sterkere politieke stem. Omdat zij directe competitie ervoeren van zwarte arbeiders had hun politieke emancipatie een negatieve impact op de vrijheid van vluchtelingen; ze werden actiever opgespoord en vaker gepakt.

De dagelijkse realiteit van vluchtelingen werd gevormd door lokale wetten, de economische infrastructuur, en maatschappelijke ontwikkelingen, en verschilde dus van plek tot plek. Groeiende steden die het economisch voor de wind ging waren de meest veelbelovende toevluchtsoorden. Binnen het onderzochte tijdsframe was New Orleans aanvankelijk de stad die de meeste vluchtelingen opnam. De herstructurering van het bestuurlijk apparaat na opname in de Verenigde Staten, de verdeelheid tussen de Frans- en Engelstalige ambtsdragers en de culturele diversiteit van de bevolking creëerden een politiek landschap waarin vluchtelingen nauwelijks opvielen. Baltimore, de stad die het snelst groeide en werd geleid door industriëlen, haalde New Orleans gaandeweg in en herbergde aan de vooravond van de Amerikaanse Burgeroorlog de meeste vluchtelingen. Charleston trok aan het begin van de negentiende eeuw meer vluchtelingen aan dan Richmond, waarvan de meeste zich uitgaven als *self-hired slaves*. Door de hoge concentratie slavenhouders was Charleston echter ook de stad met het strengste

toezicht. Richmond ontwikkelde zich in de onderzochte periode tot een industrieel centrum en werd daarmee na verloop van tijd een aantrekkelijker toevluchtsoord dan Charleston. In een stad waar slavenhouders en fabrikanten samen de dienst uitmaakten konden vluchtelingen hier immers kiezen of ze zich als vrije personen of als *self-hired slaves* uitgaven.

Dit neemt niet weg dat de overeenkomsten tussen de casussen opvallender zijn dan de verschillen. In alle vier de steden hadden vluchtelingen door hun hoge aantallen een significante invloed op de lokale gemeenschap, de arbeidsmarkt en de gemeentelijke politiek. Eveneens waren ze overal opvallend weinig onderwerp van politieke discussie. Dit laat echter des te meer zien dat ruimte voor vrijheid gecreëerd werd door een samenspel van verschillende sociale groepen: Vluchtelingen en hun helpers schiepen ze bewust; op staatsniveau creëerden de autoriteiten een klasse van illegale zwarte mensen waarbij vluchtelingen zich konden aansluiten; voor de lokale autoriteiten had het opsporen van vluchtelingen geen prioriteit, ten voordele van werkgevers in de steden; de groeiende witte middenklasse probeerde zich op zijn beurt volledig van zwarte mensen af te schermen en creëerde daarmee fysiek ruimtes waarin vluchtelingen onopgemerkt konden blijven. Slavenhouders waren niet tegen dit samenspel opgewassen. Het paradoxale van deze periode was dat de stedelijke ontwikkelingen die schadelijk waren voor legaal vrije Afro-Amerikanen vaak nuttig bleken voor vluchtelingen.

Samengevat schept *Cities of Refuge* een genuanceerd beeld van slavernij, controle en vrijheid in het veranderende sociale landschap van de Zuidelijke Verenigde Staten. Bovendien toont deze studie aan dat het illegaliseren van mensen in de Verenigde Staten een langere geschiedenis kent dan migratiestudies doen vermoeden. Het werpt daarmee een nieuwe blik op de geschiedenis van vrijheid, ongelijkheid, *race*, weerstand, burgerschap, democratie en kapitalisme, thema's die de Amerikaanse samenleving vandaag de dag meer dan ooit lijkt te willen herzien.